

ZASKARŻANIE UCHWAŁ ZGROMADZEŃ SPÓŁEK KAPITAŁOWYCH

Justyna Dąbrowska

MONOGRAFIE

Wolters Kluwer

ZASKARŻANIE UCHWAŁ ZGROMADZEŃ SPÓŁEK KAPITAŁOWYCH

Justyna Dąbrowska

MONOGRAFIE

Stan prawny na 15 maja 2016 r.

Recenzent

Prof. dr hab. Andrzej Kidyba

Wydawca

Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący

Ewa Fonkowicz

Opracowanie redakcyjne

Agata Czuj

Łamanie

Wolters Kluwer

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer SA, 2016

ISBN 978-83-8092-324-9

ISSN 1897-4392

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów / 13

Wprowadzenie / 19

Rozdział I

Charakter prawny uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych / 21

- § 1. Definicja uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej / 21
- § 2. Cywilnoprawny charakter uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych / 23
- § 3. Uchwały zmierzające do wywołania skutków prawnych / 31
 - 1. Uwagi ogólne / 31
 - 2. Uchwały wywołujące skutki prawne w sferze wewnętrznej spółki kapitałowej / 34
 - A. Uchwały dotyczące relacji pomiędzy wspólnikami (akcjonariuszami) a spółką / 35
 - a) Uchwały o dopłatach / 37
 - b) Uchwała o podwyższeniu kapitału zakładowego w drodze zmiany umowy (statutu) spółki / 37
 - B. Uchwały dotyczące relacji pomiędzy spółką a członkami jej organów / 40
 - a) Uchwały o powołaniu i odwołaniu członków organów spółki / 41
 - b) Uchwała o udzieleniu absolutorium członkom organów spółki kapitałowej / 42
 - 3. Uchwały wywołujące skutki prawne w sferze zewnętrznej spółki / 45
 - A. Uchwały o połączeniu i podziale spółek kapitałowych / 45
 - B. Uchwała o przekształceniu spółki kapitałowej / 46

- 4. Szczególny charakter uchwał zezwalających na dokonanie czynności przez zarząd spółki kapitałowej / 47
- § 4. Uchwały zgromadzeń spółek kapitałowych niewywołujące skutków prawnych / 54

Rozdział II

Podstawy zaskarżania uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych / 56

- § 1. Podstawy wadliwości uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych uzasadniające ich uchylenie / 56
 - 1. Uwagi ogólne / 56
 - 2. Sprzeczność z umową (statutem) spółki / 58
 - 3. Sprzeczność z dobrymi obyczajami / 61
 - 4. Godzenie w interes spółki / 66
 - 5. Cel pokrzywdzenia wspólnika (akcjonariusza) / 69
 - 6. Ograniczenie podstaw zaskarżenia uchwał o łączeniu, podziale i przekształceniu spółek kapitałowych / 73
- § 2. Sprzeczność z ustawą jako podstawa powództwa o stwierdzenie nieważności uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych / 74
 - 1. Definicja sprzeczności z ustawą / 74
 - 2. Materialna sprzeczność uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych z ustawą / 81
 - 3. Formalna sprzeczność uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych z ustawą / 82
 - A. Podjęcie uchwały z udziałem osób nieuprawnionych / 88
 - B. Naruszenie wymogu kworum / 89
 - C. Naruszenie formy uchwały / 90
 - 4. Dopuszczalność podjęcia tzw. uchwał negatywnych / 92
- § 3. Stosowanie przepisów kodeksu cywilnego do uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych / 96
 - 1. Zaskarżanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych sprzecznych z zasadami współżycia społecznego i podjętych w celu obejścia ustawy (*in fraudem legis*) / 96
 - 2. Stwierdzenie nieważności i uchylenie części uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej / 103
 - 3. Wpływ wadliwości głosów na uchwały zgromadzeń spółek kapitałowych / 107
 - A. Pojęcie i charakter prawny głosu / 107

- B. Stosowanie przepisów o wadach oświadczeń woli
w procedurze zaskarżania uchwał / 112

Rozdział III

Legitymacja do zaskarżania uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych / 118

- § 1. Legitymacja procesowa do zaskarżania uchwał zgromadzeń
spółek kapitałowych / 118
1. Pojęcie legitymacji procesowej do zaskarżania uchwał
zgromadzeń spółek kapitałowych / 118
 2. Charakter legitymacji procesowej czynnej do zaskarżania
uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych. Zagadnienie
interesu prawnego / 119
 3. Legitymacja procesowa bierna w sprawie o zaskarżenie uchwał
zgromadzeń spółek kapitałowych / 123
 - A. Zmiany legitymacji biernej / 123
 - B. Reprezentacja spółki / 125
- § 2. Legitymacja organów i członków organów spółki kapitałowej / 131
1. Legitymacja organów spółki kapitałowej / 131
 - A. Procedura zaskarżenia uchwały przez organ spółki
kapitałowej / 131
 - B. Pozycja prokurenta spółki / 133
 2. Legitymacja członków organów spółki kapitałowej / 134
 - A. Zagadnienie legitymacji odwołanych członków organów
spółki kapitałowej / 135
 - B. Żądanie stwierdzenia nieważności uchwały o odwołaniu
członka organu spółki / 142
- § 3. Legitymacja wspólników (akcjonariuszy) spółek
kapitałowych / 146
1. Charakter prawa wspólników (akcjonariuszy) do zaskarżania
uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych / 146
 2. Nadużywanie prawa do zaskarżania uchwał zgromadzeń
spółek kapitałowych / 149
 3. Zagadnienie legitymacji czynnej tzw. byłego wspólnika
(akcjonariusza) / 152
 4. Zaskarżanie uchwał przez zbywcę i nabywcę udziału
(akcji) / 157

5. Status powierniczego nabywcy udziału (akcji) / **162**
6. Zaskarżanie uchwał przez następów prawnych wspólnika (akcjonariusza) / **163**
7. Zaskarżanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych przez jedynego wspólnika (akcjonariusza) spółki / **167**
- § 4. Legitymacja współuprawnionych z udziału (akcji) / **168**
 1. Współuprawnienie z udziału (akcji) / **168**
 2. Legitymacja spadkobierców i współwłaścicieli w częściach ułamkowych / **171**
 3. Legitymacja małżonków / **173**
 4. Legitymacja wspólników spółki cywilnej / **178**
- § 5. Legitymacja zastawnika i użytkownika udziału i akcji / **180**
 1. Ustanowienie zastawu i użytkowania na udziale i akcji / **180**
 2. Wykonywanie prawa głosu przez zastawnika i użytkownika udziału i akcji / **181**
 3. Zaskarżanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych przez zastawnika i użytkownika udziału i akcji / **188**
- § 6. Legitymacja wierzyciela zajętego udziału (akcji) i zarządcy / **190**
- § 7. Legitymacja syndyka, tymczasowego nadzorcy sądowego i zarządcy przymusowego w postępowaniu upadłościowym oraz nadzorcy i zarządcy w postępowaniu restrukturyzacyjnym / **197**
- § 8. Legitymacja likwidatora / **202**
- § 9. Legitymacja kuratora / **202**
- § 10. Legitymacja prokuratora / **205**
- § 11. Legitymacja Rzecznika Praw Obywatelskich / **206**
- § 12. Legitymacja Ministra Spraw Wewnętrznych / **206**
- § 13. Legitymacja Przewodniczącego Komisji Nadzoru Finansowego / **208**
- § 14. Legitymacja Komisji Nadzoru Finansowego / **208**

Rozdział IV

Procedura zaskarżania uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych / 210

- § 1. Procedura zaskarżania uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych przez wspólnika (akcjonariusza) obecnego na zgromadzeniu / **210**
 1. Uwagi ogólne / **210**
 2. Głosowanie przeciwko uchwale i żądanie zaprotokołowania sprzeciwu / **210**

3. Udział pełnomocnika wspólnika (akcjonariusza) w zgromadzeniu / **215**
 - A. Warunki uczestnictwa pełnomocnika wspólnika (akcjonariusza) w zgromadzeniu / **215**
 - B. Możliwość ustanowienia kilku pełnomocników i udzielenia pełnomocnictwa jednemu pełnomocnikowi przez kilku wspólników (akcjonariuszy) / **220**
 - C. Dopuszczalność udzielenia nieodwołalnego pełnomocnictwa do udziału w walnym zgromadzeniu / **222**
 - D. Ograniczenia podmiotowe przy ustanowieniu pełnomocnika. Udział w walnym zgromadzeniu pełnomocnika pozostającego w konflikcie interesów. Zagadnienie głosowania pełnomocnika niezgodnie z instrukcją / **224**
4. Procedura zaskarżania uchwał walnego zgromadzenia podjętych w głosowaniu korespondencyjnym / **234**
5. Głosowanie i zgłoszenie sprzeciwu za pomocą środków porozumiewania się na odległość. Elektroniczne walne zgromadzenie / **238**
6. Zaskarżanie uchwał podjętych z wykorzystaniem wzorca uchwały udostępnianego w systemie teleinformatycznym / **243**
- § 2. Zaskarżanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych przez wspólnika (akcjonariusza) nieobecnego na zgromadzeniu lub niebiorącego w nim udziału / **246**
 1. Uwagi ogólne / **246**
 2. Bezzasadne niedopuszczenie wspólnika (akcjonariusza) do udziału w zgromadzeniu / **246**
 3. Nieobecność wspólnika (akcjonariusza) a wadliwe zwołanie zgromadzenia i powzięcie uchwały w sprawie nieobjętej porządkiem obrad / **249**
 4. Podstawy zaskarżenia uchwał zgromadzeń wspólników spółek z ograniczoną odpowiedzialnością podjętych w drodze pisemnego głosowania / **252**
 - A. Podjęcie uchwał bez odbycia zgromadzenia wspólników / **252**

- B. Pominięcie współnika przy głosowaniu i brak zgody na głosowanie pisemne / **254**
- C. Głosowanie przeciwko uchwale i zgłoszenie sprzeciwu / **255**

Rozdział V

Sankcje wadliwych uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych / 257

- § 1. Wadliwość uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych / **257**
- § 2. Wzruszalność uchwał naruszających postanowienia umowy (statutu) spółki, sprzecznych z dobrymi obyczajami, godzących w interes spółki i mających na celu pokrzywdzenie współnika (akcjonariusza) / **264**
- § 3. Bezwzględna nieważność uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych sprzecznych z ustawą / **267**
 - 1. Uwagi ogólne / **267**
 - 2. Charakter powództw o zaskarżenie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych / **271**
 - 3. Zarzut nieważności uchwały / **277**
 - 4. Zakres kognicji sądu rejestrowego / **284**
 - 5. Wyłączenie stosowania art. 189 k.p.c. / **291**
 - 6. Ograniczenia legitymacji do zaskarżania uchwał / **296**
 - 7. Stosowanie art. 58 k.c. do uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych / **300**
 - 8. Bezwzględna nieważność uchwał innych organów spółek kapitałowych / **302**
 - 9. Koncepcja uchwał nieistniejących / **304**

Rozdział VI

Skutki zaskarżania uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych / 318

- § 1. Konsekwencje wszczęcia procesu o zaskarżenie uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej / **318**
 - 1. Uwagi ogólne / **318**
 - 2. Wątpliwości związane z wykonaniem zaskarżonej uchwały / **319**
 - 3. Implikacje zaskarżenia uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej na postępowania sądowe / **322**

-
- § 2. Skutki oddalenia powództwa o zaskarżenie uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej / **324**
1. Uwagi ogólne / **324**
 2. Odpowiedzialność za nieuzasadnione wytoczenie powództwa o zaskarżenie uchwały / **325**
 3. Odpowiedzialność akcjonariusza i wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością za wytoczenie bezpodstawnego powództwa o zaskarżenie uchwały / **330**
 4. Wzajemne roszczenia spółki i wspólników (akcjonariuszy) spółki / **332**
 5. Wpływ oddalenia powództwa o zaskarżenie uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej na inne postępowania sądowe / **344**
 - A. Wpływ oddalenia powództwa na postępowanie rejestrowe / **344**
 - B. Wpływ oddalenia powództwa na inne toczące się procesy o zaskarżenie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych / **344**
 - C. Możliwość ponownego wytoczenia powództwa o zaskarżenie uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej / **345**
- § 3. Konsekwencje uwzględnienia powództwa w sprawie o zaskarżenie uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej / **346**
1. Uwagi ogólne / **346**
 2. Stwierdzenie nieważności uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych a ich uchylenie / **346**
 3. Zagadnienie rozszerzonej prawomocności wyroku uwzględniającego powództwo w sprawie o zaskarżenie uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej / **349**
 4. Skutki wyroku uwzględniającego powództwo o zaskarżenie uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej wobec osób trzecich / **354**
 5. Wpływ wydania wyroku uwzględniającego powództwo o zaskarżenie uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej na postępowanie rejestrowe / **358**
 6. Wzajemne roszczenia spółki i wspólników (akcjonariuszy) spółki / **360**

- A. Wymagalność roszczeń o świadczenia nienależne / **363**
- B. Przedawnienie roszczeń z tytułu zwrotu nienależnego świadczenia / **370**
- 7. Odpowiedzialność spółki za szkodę wyrządzoną uchwałą o połączeniu sprzeczną z ustawą, umową (statutem) spółki lub dobrymi obyczajami / **373**

Bibliografia / **375**

Orzecznictwo / **411**

Wykaz skrótów

Akty prawne

dyrektywa 2007/36/WE	dyrektywa 2007/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. w sprawie wykonywania niektórych praw akcjonariuszy spółek notowanych na rynku regulowanym (Dz. Urz. UE L 184 z 14.07.2007 r., s. 17)
k.c.	ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 380 z późn. zm.)
k.h.	rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 czerwca 1934 r. – Kodeks handlowy (Dz. U. Nr 57, poz. 502 z późn. zm.)
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
k.p.c.	ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.)
k.r.o.	ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 2082 z późn. zm.)
k.s.h.	ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1030 z późn. zm.)

p.o.p.c.	ustawa z dnia 18 lipca 1950 r. – Przepisy ogólne prawa cywilnego (Dz. U. Nr 34, poz. 311)
pr. bank.	ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 128 z późn. zm.)
pr. restr.	ustawa z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz. U. poz. 978 z późn. zm.)
pr. społ.	ustawa z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 21 z późn. zm.)
p.u.	ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 233 z późn. zm.)
rozporządzenie 2157/2001/WE	rozporządzenie Rady (WE) nr 2157/2001 z dnia 8 października 2001 r. w sprawie statutu spółki europejskiej (SE) (Dz. Urz. L 294 z 10.11.2001 r., s. 1)
TWE	Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (wersja skonsolidowana Dz. Urz. UE C 321E z 29.12.2006 r., s. 37)
u.k.p.	ustawa z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 747 z późn. zm.)
u.KRS	ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1142 z późn. zm.)
u.k.w.h.	ustawa z dnia 6 listopada 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 707 z późn. zm.)
u.n.r.f.	ustawa z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 174)
u.n.z.f.	ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o niektórych zabezpieczeniach finansowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 942 z późn. zm.)

- u.o.i.f.** ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 94 z późn. zm.)
- u.o.p.** ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1382 z późn. zm.)
- u.s.m.** ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1222 z późn. zm.)
- u.w.l.** ustawa z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1892)
- u.z.r.** ustawa z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 297)

Periodyki

- Apel. Lub.** Apelacja. Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Lublinie
- Apel. W-wa** Apelacja. Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Warszawie
- Biul. SAKa** Biuletyn Sądu Apelacyjnego w Katowicach
- Biul. Skarb.** Biuletyn Skarbowy
- Biul. SN** Biuletyn Sądu Najwyższego
- GP** Gazeta Prawna
- GSP** Gdańskie Studia Prawnicze
- GSP-Prz. Orz.** Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa
- HUK** HUK. Czasopismo Kwartalne Całego Prawa Handlowego, Upadłościowego oraz Rynku Kapitałowego

KPP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
KSP	Krakowskie Studia Prawnicze
Mon. Praw.	Monitor Prawniczy
Mon. Pr. Hand.	Monitor Prawa Handlowego
Mon. Pr. Pr.	Monitor Prawa Pracy
Mon. Spół.	Monitor Spółdzielczy
NP	Nowe Prawo
NPN	Nowy Przegląd Notarialny
ONSA	Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
ONSA WSA	Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i Wojewódzkich Sądów Administracyjnych
OSA	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSAB	Orzecznictwo Sądów Apelacji Białostockiej
OSAKa	Orzecznictwo Sądów Apelacji Katowickiej
OSAŁ	Orzecznictwo Sądów Apelacji Łódzkiej
OSASz	Orzecznictwo Sądów Apelacji Szczecińskiej
OSAW	Orzecznictwo Sądów Apelacji Wrocławskiej
OSN	Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNAPIUS	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNCP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC-ZD	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna. Zbiór Dodatkowy
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPIKA	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OTK	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy, Seria A

OTK-B	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy, Seria B
PiP	Państwo i Prawo
PiZS	Praca i Zabezpieczenie Społeczne
POSAG	Przegląd Orzecznictwa Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
PPH	Przegląd Prawa Handlowego
PPW	Prawo Papierów Wartościowych
Pr. Gosp.	Prawo Gospodarcze
Prok. i Pr.	Prokuratura i Prawo
Pr. Bank.	Prawo Bankowe
Pr. Pr.	Prawo Pracy
Pr. Sp.	Prawo Spółek
Prz. Leg.	Przegląd Legislacyjny
PS	Przegląd Sądowy
PUG	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
RPEIS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
SI	Studia Iuridica
SC	Studia Cywilistyczne
SPP	Studia Prawa Prywatnego
ST	Samorząd Terytorialny
St. Praw.	Studia Prawnicze
TPP	Transformacje Prawa Prywatnego

Inne

ETPC	Europejski Trybunał Praw Człowieka
ETS	Europejski Trybunał Sprawiedliwości (obecnie: Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej)
KNF	Komisja Nadzoru Finansowego
KRS	Krajowy Rejestr Sądowy

NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
SA	sąd apelacyjny
SE	spółka europejska
SN	Sąd Najwyższy
SO	sąd okręgowy
TK	Trybunał Konstytucyjny
WSA	Wojewódzki Sąd Administracyjny

Wprowadzenie

Zaskarżanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych stanowi przewidziany w kodeksie spółek handlowych środek prawny służący eliminowaniu z obrotu prawnego wadliwych uchwał przez ich uchylenie bądź stwierdzenie ich nieważności.

Szczególna doniosłość prawa do zaskarżania uchwał związana jest z możliwością zakwestionowania zapadających wolą większości decyzji spółki mocą indywidualnej decyzji uprawnionego podmiotu. Choć uchwały stanowią podstawowy sposób kształtowania i wyrażania woli przez spółkę, głównie złożoność i wielość materii, jakich dotyczą, wpływa na brak zgodności poglądów w kwestii ich charakteru prawnego. Sporny jest również charakter prawny głosów oddawanych na zgromadzeniu spółki kapitałowej.

Prawo do zaskarżania uchwał to podstawowy element ochrony prawa podmiotowego wspólnika (akcjonariusza), jakim jest udział (akcja). Przyznane również organom spółki, ich członkom i innym podmiotom, stanowi jednocześnie sposób zarządzania spółką, instrument jej ochrony, pozwalający na efektywną korektę niewłaściwych decyzji większości wspólników (akcjonariuszy) spółki i zapewnienie zgodności z prawem podejmowanych przez nią działań.

Charakter legitymacji i krąg podmiotów uprawnionych do zaskarżenia uchwały jest jednak sporny. Budzi wątpliwości, czy legitymacją dysponują wyłącznie osoby i organy wskazane w kodeksie, czy też przysługuje ona także innym podmiotom. Brak spójności poglądów skłania nawet do formu-

łowania wniosków o niekonstytucyjności przepisów regulujących możliwość zaskarżenia uchwał. Brak zgodności również w odniesieniu do możliwości zaskarzania uchwał na podstawie art. 189 k.p.c.

Możliwość zakwestionowania przed sądem prawidłowości każdej zapadającej uchwały rodzi ryzyko dla funkcjonowania spółki i zagraża jej efektywności. Dlatego podlega licznym ograniczeniom podmiotowym i przedmiotowym, co pozwala na wyważenie sprzecznych ze sobą dóbr, jakimi są, z jednej strony, ochrona interesu skarżącego, z drugiej, potrzeba zapewnienia stabilności spółce. Indywidualny charakter prawa do zaskarzania uchwał bywa jednak nadużywany i prawo to staje się narzędziem szantażu korporacyjnego.

Podstawy zaskarżenia uchwał stanowią określone przez ustawodawcę przesłanki podważania wadliwych uchwał w procesie sądowym. Choć wejście w życie kodeksu spółek handlowych miało w swym zamierzeniu rozwiązać wątpliwości narosłe na gruncie kodeksu handlowego, nadal nie ma zgodności w tak podstawowych kwestiach jak właściwa koniunkcja podstaw zaskarżenia uchwał czy charakter sankcji grożący wadliwym uchwałom. Zastrzeżenia budzi ponadto dopuszczalność stosowania do uchwał i głosów przepisów kodeksu cywilnego, w tym przepisów o nieważności czynności prawnej i wadach oświadczeń woli. Doktrynę i judykaturę dzieli ponadto spór dotyczący skutków prawnych wyroku uchylającego i stwierdzającego nieważność uchwały, który nie został rozwiązany wydaniem uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2013 r. (III CZP 13/13). Kwestia ta ma doniosłe znaczenie praktyczne, wpływa bowiem między innymi na wymagalność wzajemnych roszczeń wspólników (akcjonariuszy) i spółki.

Celem dalszych rozważań jest próba kompleksowego, a jednocześnie szczegółowego i niepomijającego zgłaszanych w doktrynie i judykaturze wątpliwości, omówienia problematyki związanej z zaskarzaniem uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych, ze szczególnym uwzględnieniem charakteru prawnego uchwał i głosów, podstaw wadliwości uchwał i grożącym im sankcjom, charakteru i zakresu legitymacji podmiotów uprawnionych do zaskarzania uchwał, warunków skutecznego zaskarżenia uchwał oraz skutków zaskarżenia uchwał, zarówno w relacjach wewnętrznych, jak i zewnętrznych spółki.

Rozdział I

Charakter prawny uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych

§ 1. Definicja uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej

W znaczeniu socjologicznym uchwała zgromadzenia spółki kapitałowej¹ to akt kształtowania i wyrażania woli przez spółkę, stanowiący efekt ustalenia wspólnej woli wspólników (akcjonariuszy) spółki przez decyzję podjętą przez jej organ².

¹ Przez pojęcia „zgromadzenie spółki kapitałowej” i „zgromadzenie” rozumiem zgromadzenie wspólników sp. z o.o. i walne zgromadzenie spółki akcyjnej, chyba że zastrzeżono inaczej. Przez pojęcie „spółka” rozumiem spółkę kapitałową, chyba że zastrzeżono inaczej. Przez pojęcie „uchwała” rozumiem także oświadczenie złożone przez jedynego wspólnika (akcjonariusza) spółki (por. art. 156 i 303 § 1 k.s.h. oraz A. Karolak, „Charakter prawny” uchwały zgromadzenia wspólników jednoosobowej spółki z o.o., PUG 2004, nr 8, s. 10; R. Czerniawski, *Walne zgromadzenie spółki akcyjnej*, Warszawa 2007, s. 224; J. Sadowski, *Spółki jednoosobowe*, Prawo w Działaniu 2008, nr 6, s. 252; A. Jarocho, *Powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników spółki kapitałowej*, Toruń 2010, s. 35; J.P. Naworski (w:) J.P. Naworski, R. Potrzeszcz, T. Siemiątkowski, K. Strzelczyk, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Tytuł III. Spółki kapitałowe. Dział II. Spółka akcyjna*, t. III, red. T. Siemiątkowski, R. Potrzeszcz, Warszawa 2012, s. 992. Odmienne P. Machnikowski, *Uchwała jedynego wspólnika z art. 173 k.s.h.*, PPH 2002, nr 6, s. 35). Dla oznaczenia pojęcia „uchwała zgromadzenia spółki kapitałowej” będę używać także terminów: „uchwała”, „uchwała spółki” lub „uchwała spółki kapitałowej”.

² Por. A. Szajkowski, M. Tarska, A. Szumański (w:) A. Sołtyński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaia, A. Herbet, M. Tarska, *Kodeks spółek handlowych*, t. II, *Komentarz do artykułów 151–300*, wyd. 3, Warszawa 2014, s. 595; Z. Radwański (w:) E. Drozd, B. Kordasiewicz, M. Pazdan, Z. Radwański, A. Zieliński (w:) *System prawa prywatnego*, t. 2, *Prawo cywilne – część ogólna*, wyd. 2, Warszawa 2008, s. 181; P. Antoszek, *Cywilnoprawny charakter uchwał wspólników spółek kapitałowych*, Warszawa 2009, s. 31–32.

Choć kodeks spółek handlowych nie definiuje pojęcia uchwały, wskazuje ściśle, kto, w jakiej formie i w jakiej sprawie ją podejmuje. W tym aspekcie przejawia się czynnik odróżniający uchwałę jako pojęcie prawne (*sensu stricto*) od uchwały w faktycznym, socjologicznym, znaczeniu (*sensu largo*). Uchwałą w sensie ścisłym jest decyzja podjęta przez wspólników (akcjonariuszy), tj. piastunów organu spółki kapitałowej w ramach kompetencji uznanych za działania osoby prawnej³. Inaczej można ją określić jako mającą oparcie w przepisach prawa decyzję spółki kapitałowej wyrażaną przez jej organ, jakim jest zgromadzenie wspólników spółki w spółce z o.o. i walne zgromadzenie w spółce akcyjnej⁴.

Zgromadzenie wspólników (walne zgromadzenie) występuje w każdej spółce kapitałowej. Nie wymaga powoływania i obsadzania składu osobowego, jak to jest w przypadku zarządu i rady nadzorczej, ponieważ skupia w swojej strukturze wszystkich wspólników (akcjonariuszy) i zmienia się wraz ze zmianą ich składu. Zgromadzenie podejmuje uchwały, co do zasady, bez względu na liczbę jego uczestników i reprezentowanych na nim udziałów (akcji)⁵. Stanowi organ właścicielski spółki w rozumieniu zasad nadzoru korporacyjnego (ang. *corporate governance*). Z tego powodu zgromadzenie wyposażone jest w uprawnienia i kompetencje do podejmowania najważniejszych decyzji w spółce⁶.

³ P. Antoszek, *Cywilnoprawny charakter...*, s. 32, 57–59. Por. Z. Radwański (w:) *System prawa prywatnego*, t. 2, s. 182; A. Klein, *Charakter prawny organów osób prawnych* (w:) *Rozprawy z prawa cywilnego. Księga pamiątkowa ku czci Witolda Czachórskiego*, red. J. Błęszyński, J. Rajski, Warszawa 1985, s. 128–130.

⁴ Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 4 marca 2005 r. o europejskim zgrupowaniu interesów gospodarczych i spółce europejskiej (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 2142 z późn. zm.) i rozporządzenia nr 2157/2001/WE z dnia 8 października 2001 r. w sprawie statutu spółki europejskiej (SE) (Dz. Urz. WE L 294 z 10.11.2001 r., s. 1) spółka europejska jest spółką akcyjną.

⁵ O ile ustawa lub umowa (statut) spółki nie stanowi inaczej – por. art. 241 i art. 408 § 1 k.s.h.

⁶ A. Szajkowski, M. Tarska, A. Szumański (w:) *Kodeks spółek...*, t. II, s. 596; J. Szwaja (w:) S. Sołtyński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, A. Herbet, M. Mataczyński, I.B. Miaka, T. Sójka, M. Tarska, M. Wyrwiński, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz do artykułów 301–490*, t. III, wyd. 3, Warszawa 2013, s. 842–843.

§ 2. Cywilnoprawny charakter uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych

Dominuje stanowisko uznające uchwały zgromadzeń spółki kapitałowej za czynności prawne spółki, o ile wyrażają one wolę wywołania skutków prawnych⁷.

⁷ A. Wolter, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 1977, s. 250; E. Płonka, *Uczestnictwo osób prawnych w walnym zgromadzeniu spółki kapitałowej*, PiP 1990, z. 1, s. 90; Z. Radwański (w:) *System prawa prywatnego*, t. 2, s. 183; E. Marszałkowska-Krześ, *Uchwały zgromadzeń w spółkach kapitałowych*, Warszawa 2000, s. 19; M. Gocłowski, *Charakter prawny aktu głosowania a dopuszczalność oddania głosu przez pełnomocnika*, PPH 2002, nr 7, s. 5; S. Sołtysiński (w:) S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, A. Herbet, R. Gawłkiewicz, I.B. Mika, M. Tarska, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz do artykułów 1–150*, t. I, Warszawa 2012, s. 51; *idem*, *Nieważne i wzruszalne uchwały zgromadzeń spółek kapitałowych*, PPH 2006, nr 1, s. 5; A. Szajkowski, M. Tarska (w:) *Kodeks spółek...*, t. II, s. 691; J. Szwaja (w:) *Kodeks spółek...*, t. III, s. 851; K. Zawada, *Zaskarżanie uchwał wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz uchwał walnego zgromadzenia akcjonariuszy* (w:) *Prawo prywatne czasu przemian. Księga pamiątkowa dedykowana prof. Stanisławowi Sołtysińskiemu*, red. A. Nowicka, Poznań 2005, s. 595; A. Koch, *Charakter sankcji wobec sprzecznych z prawem uchwał spółek handlowych*, PPH 2007, nr 2, s. 10; Ł. Gasiński, *Umowy akcjonariuszy co do sposobu wykonywania prawa głosu w prawie polskim i amerykańskim*, Warszawa 2006, s. 247; M. Jagielska, *Kontrola prawidłowości uchwał rady nadzorczej*, PPH 2006, nr 2, s. 20; A. Rachwał (w:) J. Frąckowiak, W. Górecki, A. Kappes, A. Kidyba, M. Litwińska-Werner, J. Napierała, K. Oplustil, M. Pazdan, W. Popiołek, U. Promińska, A. Rachwał, M. Spyra, S. Włodyka, *System prawa handlowego*, t. 2, *Prawo spółek handlowych*, red. S. Włodyka, wyd. 2, Warszawa 2012, s. 810; M. Safjan (w:) Z. Banaszczyk, A. Brzozowski, M. Kłoda, J. Mojak, L. Ogiegiło, M. Pazdan, J. Pietrzykowski, W. Popiołek, M. Safjan, E. Skowrońska-Bocian, M. Warciński, K. Zaradkiewicz, K. Zawada, *Kodeks cywilny. Komentarz do artykułów 1–449(10)*, t. I, wyd. 8, Warszawa 2015, s. 266; A. Jarocho, *Powództwo o stwierdzenie...*, s. 30; T. Kurnicki, *Wykorzystywanie umocowań kodeksu cywilnego o wadach oświadczeń woli*, Pr. Sp. 2006, nr 6, s. 36; P. Antoszek, *Charakter prawny aktu głosowania wspólnika spółki kapitałowej*, Pr. Sp. 2005, nr 9, s. 4; *idem*, *Dopuszczalność uchylenia się od skutków prawnych wadliwego aktu głosowania wspólnika spółki kapitałowej*, Pr. Sp. 2005, nr 11, s. 35; *idem*, *Charakter prawny uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych zezwalających na dokonanie czynności prawnych przez spółkę*, PPH 2006, nr 7, s. 30; *idem*, *Cywilnoprawny charakter...*, s. 117; M. Ganobis, *Wpływ wad oświadczeń woli na ważność uchwał zgromadzenia wspólników spółki z o.o.*, Mon. Praw. 2007, nr 8, s. 451 i n.; M. Gutowski, *Sankcja nieważności na tle uchwał organów spółek kapitałowych*, PPH 2007, nr 12, s. 19 i n.; *idem*, *Nieważność czynności prawnej*, wyd. 2, Warszawa 2008, s. 26–27; *idem*, *Dopuszczalność stosowania art. 58 § 3 k.c. do podlegających uchyleniu uchwał zgromadzenia wspólników lub walnego zgromadzenia spółek kapitałowych*, PPH 2009, nr 12, s. 20 i n.; A. Pęczyk-Tofel, M.S. Tofel, *Wpływ wadliwych aktów głosowania na ważność uchwał zgromadzenia w spółkach kapitałowych*, PPH 2007, nr 8, s. 18; W. Popiołek (w:) J. Frąckowiak, A. Kidyba, W. Popiołek, W. Pyziół, A. Witosz, *Kodeks spółek handlowych Komentarz*, Warszawa 2008, s. 472; W. Jurcewicz, *Nieważność uchwał w spółkach kapitałowych*, PPH

Choć w kodeksie cywilnym brak jest definicji czynności prawnej, to jako że u podstaw przepisów kodeksu cywilnego o czynnościach prawnych leżą rozwiązania normatywne zawarte w ustawie – Przepisy ogólne prawa cywilnego, nie straciła aktualności definicja zawarta w art. 40 p.o.p.c., wskazująca, że czynność zmierzająca do ustanowienia zmiany lub zniesienia stosunku prawnego (czynność prawna) wywołuje nie tylko skutki w niej wymienione, lecz także takie, które wynikają z ustawy lub zwyczaju. Spójnie z powyższą definicją uznaje się, że czynność prawna to „stan faktyczny, w którego skład

2008, nr 5, s. 18; *idem*, *Zaskarżanie uchwał zgromadzenia spółki kapitałowej przez odwołanych członków zarządu i rady nadzorczej*, Pr. Sp. 2006, nr 4, s. 20; A. Karolak, *Forma prawna uchwały zgromadzenia wspólników spółki jednoosobowej*, Glosa 2007, nr 1, s. 58; *idem*, „Charakter prawny”..., s. 15; G. Cern, *Zaskarżanie uchwał zgromadzenia spółki kapitałowej przez odwołanych członków zarządu i rady nadzorczej*, Pr. Sp. 2006, nr 4, s. 20; K. Kopaczynska-Pieczniak, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, red. A. Kidyba, wyd. 3, Warszawa 2013, s. 670; A. Herbet (w:) S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, A. Herbet, M. Mataczyński, M. Tarska, R. Zawłocki, *Kodeks spółek handlowych. Suplement do tomów I–IV. Komentarz do nowelizacji*, Warszawa 2010, s. 394; K. Strzelczyk (w:) J.P. Naworski, R. Potrzeszcz, J. Rodziewicz, T. Siemiątkowski, K. Strzelczyk, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Tytuł III. Spółki kapitałowe. Dział I. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, t. II, red. T. Siemiątkowski, R. Potrzeszcz, Warszawa 2011, s. 406; M. Michalski, *Spółka akcyjna*, red. A. Kidyba, wyd. 3, Biblioteka Prawa Handlowego, Warszawa 2014, s. 731; Z. Kuniewicz, *Wybrane zagadnienia dotyczące podstaw zaskarżania uchwał zgromadzeń wspólników spółek kapitałowych*, PPH 2014, nr 9, s. 40; A. Hajos-Iwańska, *Nieważność czynności prawnych w prawie spółek kapitałowych*, Warszawa 2014, s. 46–47. Odmienne P. Grzesiok, *Zaskarżanie uchwał w kodeksie spółek handlowych na tle rozwiązań kodeksu handlowego*, cz. I, Pr. Sp. 2002, nr 5, s. 13–14; J. Frąckowiak, *Uchwały zgromadzeń wspólników spółek kapitałowych sprzeczne z ustawą*, PPH 2007, nr 11, s. 6; *idem*, *Charakter prawny uchwał organów spółek kapitałowych a ich zaskarżalność*, PPH 2014, nr 9, s. 26; P. Błaszczyk, *Znaczenie prawne absolutorium w świetle odpowiedzialności cywilnej członków organów spółek kapitałowych*, PPH 2009, nr 3, s. 26; T. Czech, *Obejście ustawy jako przesłanka zaskarżenia uchwały wspólników*, Pr. Sp. 2010, nr 7–8, s. 39. Na temat charakteru prawnego uchwał walnego zgromadzenia spółdzielni: M. Piekarski, *Wpływ wad głosowania na ważność uchwał walnego zgromadzenia spółdzielni*, NP 1960, nr 12, s. 1608; *idem*, *Kontrola uchwał walnych zgromadzeń spółdzielni*, NP 1962, nr 10, s. 1291; M. Gersdorf, *Z problematyki prawnej uchwał walnych zgromadzeń spółdzielni*, Paestra 1963, z. 12, s. 28–29; *eadem*, *Kilka uwag w sprawie uchwały uchwał walnych zgromadzeń spółdzielni*, NP 1963, nr 12, s. 1398 i (w:) M. Gersdorf, J. Ignatowicz, *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, Warszawa 1995, s. 99; R. Bierzanek, *Prawo spółdzielcze w zarysie*, Warszawa 1968, s. 169; K. Pietrzykowski, *Spółdzielnia a spółka handlowa*, PUG 1991, nr 6, s. 68; K. Stefaniuk, *Wybór członków rady nadzorczej spółdzielni*, PiP 1992, z. 8, s. 74; A. Stefaniak, *Prawo spółdzielcze. Komentarz, orzecznictwo, skorowidz*, Warszawa 1999, s. 72. Dominował pogląd, że skoro walne zgromadzenie jest organem spółdzielni, to z mocy art. 37 p.o.p.c. wyraża wolę spółdzielni jako osoby prawnej prawa cywilnego. Uznawano, że członkowie głosujący na walnym zgromadzeniu, jak i walne zgromadzenie jako organ spółdzielni jako osoby prawnej, zmierzają do wywołania skutków prawnych przez powzięcie i wykonanie uchwały walnego zgromadzenia.

wchodzi co najmniej jedno oświadczenie woli, zmierzające do ustanowienia, zmiany lub zniesienia stosunku cywilnoprawnego, z którym to stanem faktycznym ustawa wiąże skutki prawne nie tylko wyrażone w oświadczeniu woli, lecz także oświadczeniem tym nie objęte, a wynikające z ustawy, zasad współżycia społecznego lub ustalonych zwyczajów”⁸. Wola podmiotu dotycząca wywołania określonego skutku prawnego nie decyduje sama przez się o jego powstaniu, bowiem skutki czynności prawnej wynikają z ustawy, zasad współżycia społecznego oraz ustalonych zwyczajów. Czynność prawna to „skonstruowana przez system prawny czynność konwencjonalna podmiotu prawa cywilnego, której treść określa – co najmniej w podstawowym zakresie – jej konsekwencje prawne”⁹. Podstawową regułą konstrukcji każdej czynności prawnej jest określenie jej minimalnej treści, która powinna zawierać wolę wywołania skutków prawnych (przynajmniej w podstawowym zakresie)¹⁰. Następstwem tego wniosku jest odmowa uznania uchwał niezmiernych do wywołania skutku prawnego za czynności prawne, między innymi uchwał stanowiących oświadczenie wiedzy¹¹.

Pod rządami kodeksu zobowiązań¹² pojęć czynności prawnej i oświadczenia woli używano zamiennie¹³. Po wejściu w życie kodeksu cywilnego nie budzi

⁸ A. Wolter, *Prawo cywilne. Zarys...*, s. 244; S. Grzybowski, *Prawo cywilne*, wyd. 4, Warszawa 1981, s. 63.

⁹ Z. Radwański (w:) *System prawa prywatnego*, t. 2, s. 34. Por. S. Czepita, *Reguły konstytucyjne a zagadnienia prawoznawstwa*, Szczecin 1996, s. 147 i n.; M. Gutowski, *Nieważność...*, s. 13, i A. Wolter, *Prawo cywilne. Zarys...*, s. 245, podkreślają, że bez znaczenia jest, czy zamierzone skutki prawne rzeczywiście nastąpią, a w szczególności, czy nastąpią dokładnie takie skutki prawne, jakie były zamierzone.

¹⁰ M. Gutowski, *Sankcja nieważności...*, s. 20; *idem*, *Nieważność...*, s. 229–233.

¹¹ Tak: E. Marszałkowska-Krześ, *Uchwały zgromadzeń...*, s. 19; Z. Radwański (w:) *System prawa prywatnego*, t. 2, s. 183; K. Kopczyńska-Pieczniak, *Spółka z o.o.*, s. 670; R. Czerniawski, *Walne zgromadzenie spółki akcyjnej*, Warszawa 2007, s. 178; M. Gocłowski, *Charakter prawny...*, s. 5; A. Pęczyk-Tofel, M.S. Tofel, *Wpływ wadliwych...*, s. 18; A. Karolak, *Forma prawna...*, s. 58; *idem*, „Charakter prawny”..., s. 15; M. Ganobis, *Wpływ wad...*, s. 451; G. Cern, *Zaskarżanie uchwał...*, s. 20.

¹² Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. – Kodeks zobowiązań (Dz. U. Nr 82, poz. 598 z późn. zm.).

¹³ R. Longchamps de Berier, *Zobowiązania*, wyd. III, Poznań 1948, s. 16. Por. Z. Radwański (w:) *System prawa prywatnego*, t. 2, s. 33; J. Frąckowiak, *Handlowe czynności kreujące*, PPH 2008, nr 12, s. 13.

już wątpliwości odmienny zakres znaczeniowy obu terminów¹⁴. Oświadczenie woli lub ich zespół jest koniecznym, ale nie zawsze jedynym, składnikiem czynności prawnej¹⁵. W skład czynności prawnej wchodzi niekiedy inne jeszcze elementy (np. do ustanowienia zastawu na rzeczy ruchomej oprócz umowy między zastawcą a zastawnikiem konieczne jest co do zasady wydanie rzeczy, do ustanowienia hipoteki dochodzi przez zawarcie umowy między właścicielem a wierzycielem oraz wpis do księgi wieczystej)¹⁶. Nie należy natomiast do stanu faktycznego czynności prawnej zdarzenie, od którego uzależnione jest tylko powstanie skutku prawnego dokonanej czynności prawnej (np. testament jest zakończoną czynnością prawną z chwilą jego sporządzenia w formie prawem przepisanej, ale jego skutki prawne nastąpią dopiero z chwilą śmierci testatora)¹⁷.

Przeważa zapatrywanie, że uchwały zgromadzeń spółek kapitałowych są swoistymi czynnościami prawnymi wielostronnymi, uznawanymi najczęściej za trzecią – obok czynności prawnych jednostronnych i dwustronnych – kategorię czynności prawnych¹⁸. Uchwały odróżniają się od czynności

¹⁴ Projektowany art. 78 § 1 k.c. stanowić ma, że czynność prawna wywołuje nie tylko skutki prawne określone w oświadczeniu woli, ustawie i wynikające ze zwyczajów, lecz także te, za którymi przemawiają „względny rozsądek i słuszności” – por. *Księga pierwsza Kodeksu cywilnego. Projekt z uzasadnieniem*, s. 91. Por. M. Gutowski, *Wzruszalność czynności prawnej*, Warszawa 2010, s. 13, 18–20.

¹⁵ A. Wolter, *Prawo cywilne. Zarys...*, s. 244–245; Z. Radwański (w:) *System prawa prywatnego*, t. 2, s. 33–34; Z. Banaszczyk (w:) Z. Banaszczyk, J. Frąckowiak, L. Górnicki, W. Katner, E. Łętowska, P. Machnikowski, K. Osajda, T. Pajor, M. Pazdan, T. Pietrzykowski, M. Pyziak-Szafnicka, Z. Radwański, W. Rozwadowski, M. Safjan, M. Zieliński, *System prawa prywatnego*, t. 1 *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2012, wyd. 2, s. 995; S. Grzybowski, *Prawo cywilne*, s. 63; A. Szpunar, *Uwagi o pojęciu czynności prawnej*, PiP 1974, z. 12, s. 3; M. Gutowski, *Nieważność...*, s. 26; T. Szczurowski, *Wadliwość czynności prawnych spółek kapitałowych na tle sankcji kodeksu cywilnego*, Warszawa 2012, s. 22; wyrok SN z dnia 28 kwietnia 2004 r., V CK 404/03, LEX nr 1125294.

¹⁶ J. Gwiazdomorski, *Próba korektury pojęcia czynności prawnej*, ZNUJ 1974, z. 346, s. 57; A. Wolter, *Problematyka ogólna czynności prawnych w Kodeksie cywilnym*, PiP 1964, z. 11, s. 670.

¹⁷ A. Wolter, *Prawo cywilne. Zarys...*, s. 245.

¹⁸ Tak: Z. Rachaus, *Uchylenie uchwał walnych zgromadzeń spółdzielni*, Warszawa 1964, s. 10; K. Kruczałak, *Prawo handlowe. Zarys wykładu*, Warszawa 1996, s. 165; S. Sołtysiński (w:) S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, *Kodeks handlowy*, t. I, Warszawa 1997, wyd. 2, s. 74–75; *idem* (w:) *Kodeks spółek...*, t. I, s. 51; J. Szwaja (w:) S. Sołtysiński, A. Szajkowski, J. Szwaja, *Kodeks handlowy. Komentarz*, t. II, wyd. 2, Warszawa 1998, s. 763; Z. Radwański (w:) *System prawa prywatnego*, t. 2, s. 181; A. Szajkowski, M. Tarska (w:) *Kodeks spółek...*, t. II, s. 691;

prawnych jednostronnych tym, że choć oddanie głosu jest jednostronnym oświadczeniem woli, to na treść uchwały, jako oświadczenia woli osoby prawnej, składa się pewna ich suma¹⁹. Nie stanowią także czynności prawnych dwustronnych, gdyż nie obowiązuje tu charakterystyczna dla umów zasada zgodnych oświadczeń woli uczestników czynności prawnej, zastępowana wolą większości (zwykłej lub kwalifikowanej)²⁰. Do podjęcia uchwały nie jest konieczne, aby wszyscy uczestnicy wyrazili zgodę na jej podjęcie. Wystarczy, gdy jej treść uzyska aprobatę odpowiedniej większości osób oraz gdy w głosowaniu weźmie udział odpowiednia liczba osób (łac. *quorum*).

Część autorów i judykatura uznaje uchwały zgromadzeń spółek kapitałowych za oświadczenia woli spółki²¹, część zaś przypisuje im charakter oświadczeń woli albo czynności prawnych²².

K. Zawada, *Zaskarżanie uchwał...*, s. 596; M. Michalski, *Spółka akcyjna*, s. 731; M. Safjan, *Kodeks cywilny. Komentarz...*, t. I, s. 266; A. Koch, *Charakter sankcji...*, s. 10; W. Popiołek (w:) *Kodeks spółek handlowych*, s. 472; *idem*, *Charakter prawny uchwał wspólników i organów spółek handlowych*, PPH 2014, nr 9, s. 11; P. Antoszek, *Cywilnoprawny charakter...*, s. 117; K. Strzelczyk (w:) *Kodeks spółek...*, t. II, s. 406; T. Siemiątkowski, R. Potrzeszcz (w:) *Kodeks spółek...*, t. III, s. 166; A. Zbiegień-Turzańska, *Sankcje wadliwych uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych i spółdzielni*, Warszawa 2012, s. 15. Odmienne: J. Frąckowiak (w:) *Kodeks spółek handlowych*, s. 846; *idem*, *Charakter prawny uchwał...*, s. 26; A. Koch, *Podważanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, Warszawa 2001, s. 23.

¹⁹ A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne. Część ogólna*, Warszawa 2001, s. 263–264.

²⁰ A. Wolter, *Prawo cywilne. Zarys...*, s. 250. Analogicznie: S. Szer, *Prawo cywilne. Część ogólna*, Warszawa 1967, s. 331; K. Kopaczynska-Pieczniak, *Spółka z o.o.*, s. 670.

²¹ Wyroki SN z dnia 30 września 2004 r., IV CK 713/03, OSNC 2005, nr 9, poz. 160, OSP 2005, z. 9, poz. 112, Biul. SN 2005, nr 2, s. 15, Mon. Praw. 2005, nr 20, s. 1006, LEX nr 143174, z glosami: S. Sołtysińskiego, OSP 2005, z. 9, poz. 112, K. Osajdy, *Kodeks spółek handlowych w orzecznictwie Sądu Najwyższego w II półroczu 2004 r.*, Glosa 2006, nr 1, s. 5–24, i Ł. Gasińskiego, *Wzruszalność uchwał walnego zgromadzenia*, Glosa 2006, nr 1, s. 25–33, i z dnia 4 stycznia 2007 r., III CSK 238/07, LEX nr 445167, z glosą P. Antoszka, *Dopuszczalność powództwa o ustalenie nieistnienia uchwały na podstawie art. 189 K.P.C.*, Mon. Praw. 2012, nr 6, s. 326; M. Spyra (w:) *Prawo spółek handlowych*, t. 2, s. 1267; M. Białkowski, *Czynność prawna jako element wykładni uchwał organów spółki kapitałowej*, PPH 2014, nr 11, s. 44. Odmienne: Z. Łazarewicz, *Charakter prawny uchwał organów spółek kapitałowych na tle projektu księgi pierwszej kodeksu cywilnego* (w:) *Instytucje prawa handlowego*, red. T. Mróz, M. Stec, Warszawa 2012, s. 768.

²² E. Plonka, *Umocowanie zarządu spółki kapitałowej do jej reprezentacji*, NP 1990, nr 4–6, s. 26; M. Gersdorf, *Prawo spółdzielcze*, s. 99; Z. Radwański (w:) *System prawa prywatnego*, t. 2, s. 184; S. Sołtysiński (w:) *Kodeks handlowy*, t. I, s. 74–75; *idem* (w:) *Kodeks spółek...*, t. I, s. 51; A. Koch, *Charakter sankcji...*, s. 10; *idem*, *Podważanie uchwał...*, s. 23; R. Flejszar, S. Koczur, *Moc wiążąca uchwał organów spółek kapitałowych wobec osób trzecich*, Pr. Sp. 2009, nr 7–8, s. 9; M. Michalski,

Ciekawy pogląd przedstawia E. Płonka, która wyraża przekonanie, że głosowanie za podjęciem uchwały należy uznać za złożenie oświadczenia woli (przejaw woli wewnętrznej głosującego), a uchwałę za czynność prawną w płaszczyźnie stosunków wewnętrznych²³. Autorka uznaje, że skoro każda uchwała zgromadzenia wspólników może zostać unieważniona przez sąd, każda ma znaczenie prawne, stanowiąc tym samym czynność prawną. Skutek prawny wyraża się zaś w możliwości zaskarżenia uchwały w przewidzianym trybie przed sądem.

Zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem nie jest oświadczeniem woli takie zachowanie, w którym widoczny jest brak woli wywołania skutków prawnych. Za oświadczenia woli nie można uznać także przejawów woli podobnych do oświadczeń woli, które różnią się od nich tym, że skutek prawny następuje niezależnie od woli działającego ani zawiadomień o pewnych zdarzeniach i czynności czysto faktycznych (zwanymi niekiedy realnymi), zmierzających do osiągnięcia pewnego skutku pozaprawnego, z którymi ustawa łączy następstwa prawne²⁴.

Za odosobnione uznać należy poglądy odmawiające uchwałom zgromadzeń spółek kapitałowych statusu oświadczeń woli lub czynności prawnych²⁵. Na szczególną uwagę zasługuje w tym względzie pogląd J. Frąckowiaka²⁶. W ocenie autora pomiędzy jednostronną lub wielostronną czynnością

Spółka akcyjna, s. 731. P. Antoszek, *Cywilnoprawny charakter...*, s. 117, uznaje, że głos wspólnika stanowi jego oświadczenie woli, o ile uchwała stanowi czynność prawną. R. Czerniawski, *Walne zgromadzenie...*, s. 178, uważa, że uchwała jest oświadczeniem woli, o ile wyraża zamiar wywołania skutku prawnego.

²³ E. Płonka, *Uczestnictwo...*, s. 90. Podobnie M. Michalski, *Dopuszczalność rozszczepiania uprawnień udziałowych z akcji*, PPH 2008, nr 5, s. 38.

²⁴ A. Wolter, *Prawo cywilne. Zarys...*, s. 108; S. Grzybowski, *Prawo cywilne*, s. 64; Z. Radwański (w:) *System prawa prywatnego*, t. 2, s. 25–27; wyrok SN z dnia 27 stycznia 2000 r., II CKN 702/98, OSNC 2000, nr 9, s. 154, Biul. SN 2000, nr 6, s. 9, Wokanda 2000, nr 9, s. 2, Mon. Praw. 2000, nr 9, s. 583, Pr. Gosp. 2000, nr 10, s. 7, LEX nr 40485.

²⁵ Początkowo M. Gersdorf, *Niektóre zagadnienia prawa spółdzielczego*, NP 1959, nr 9 s. 991; odmiennie (w:) *Kilka uwag...*, s. 1397; A.W. Wiśniewski, *Prawo o spółkach. Podręcznik praktyczny*, t. III, Warszawa 1993, s. 216; J.P. Naworski, *Podjęmowanie uchwał przez zgromadzenie wspólników (akcjonariuszy) spółek kapitałowych (wybrane zagadnienia)*, cz. II, Palestra 1996, z. 9–10, s. 27; J. Frąckowiak, *Uchwały zgromadzeń...*, s. 6; P. Grzesiok, *Zaskarżanie uchwał...*, cz. I, s. 13.

²⁶ J. Frąckowiak, *Uchwały zgromadzeń...*, s. 6; *idem* (w:) *Kodeks spółek handlowych*, s. 847; *idem*, *Charakter prawny uchwał...*, s. 26.

prawną a uchwałą organu korporacyjnej osoby prawnej zachodzą różnice, które uniemożliwiają zaliczenie ich do tej samej grupy czynności konwencjonalnych: czynności prawne są dokonywane przez podmiot (osobę), natomiast uchwały podejmuje nie podmiot, lecz jego organ (zgromadzenie, rada nadzorcza, zarząd); uchwały pozbawione są konstytutywnego z punktu widzenia czynności prawnej zachowania psychofizycznego człowieka (oświadczenia woli); inaczej niż w wypadku czynności prawnej, skutki prawne uchwały nie dotyczą relacji pomiędzy dwoma lub większą liczbą odrębnych podmiotów prawa cywilnego, lecz sprowadzają się zasadniczo do wywołania skutków wewnątrz osoby prawnej; odmiennie niż w przypadku czynności prawnych uchwała nie jest zbiorem zgodnych oświadczeń woli osób, lecz jest wyrazem woli pewnej zbiorowości²⁷.

Argument, że uchwały nie są w ogóle czynnościami prawnymi, gdyż nie pochodzą od podmiotu prawa cywilnego, lecz od organu, i wywołują skutek jedynie korporacyjny, słusznie jest krytykowany. Świadczy o tym teoria organu i konwencjonalne przeniesienie działania osoby (osób) w ramach organu spółki, któremu przypisuje się taki sens działania, jakby działała sama osoba prawna, o ile osoba ta występuje jako organ, faktycznie jest tym organem i jej działanie mieści się w granicach kompetencji określonych przepisami o ustroju danej osoby prawnej²⁸.

Opowiadam się za poglądem uznającym niejednolity cywilnoprawny charakter uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych. Większości z nich należy przypisać cywilnoprawny charakter oświadczeń woli spółki lub czynności prawnych, jednakowoż wyróżnić należy także uchwały niestanowiące oświadczeń woli spółki, a tym samym także czynności prawnych²⁹. Kryterium

²⁷ J. Frąckowiak, *Uchwały zgromadzeń...*, s. 6–7; *idem* (w:) *Kodeks spółek handlowych*, s. 847, uznaje, że skutek uchwały polega na tym, że zarząd ma obowiązek jej wykonania. Jest to skutek o charakterze organizacyjnym (korporacyjnym), inny niż skutek prawny czynności prawnej. Podobnie A. Koch, *Podważanie uchwał...*, s. 12–13.

²⁸ M. Gutowski, *Sankcja nieważności...*, s. 20; *idem*, *Wzruszalność...*, s. 202. Por. Z. Kuniewicz, *Działanie zarządu in corpore w spółce kapitałowej*, PS 1999, nr 10, s. 79.

²⁹ Por. wyrok SN z dnia 13 lutego 2004 r., II CK 438/02, OSP 2006, z. 5, poz. 53, Glosa 2005, nr 2, s. 7, LEX nr 145299, z glosami K. Osajdy, *Prawo odwołanego członka organu spółki do zaskarżenia jej uchwał – najnowsze orzecznictwo Sądu Najwyższego*, Glosa 2005, nr 3, s. 22 i n., i S. Sołtysińskiego, OSP 2006, z. 5, poz. 53, i z dnia 4 stycznia 2007 r., III CSK 238/07; W. Popiołek, *Charakter prawny uchwał...*, s. 13. Odmiennie A.W. Wiśniewski, *Prawo o spółkach...*, t. III, s. 216. Komisja

odróżniającym jest wywoływanie przez nie cywilnoprawnych skutków w postaci powstania, zmiany lub ustania stosunku prawnego. Uchwały zgromadzeń spółek kapitałowych, o ile zmierzają do wywołania skutków prawnych, stanowią oświadczenia woli spółki. Jeżeli jednocześnie uchwała wyczerpuje stan faktyczny czynności prawnej, samodzielnie wywołując skutki w zakresie powstania, zmiany lub ustania stosunku prawnego, należy uznać ją za czynność prawną szczególnego rodzaju, nienależącą ani do kategorii jednostronnych, ani wielostronnych czynności prawnych³⁰.

Pomimo pewnych podobieństw, należy odrzucić tezę uznającą uchwały za postaci umów wielostronnych³¹. Choć oba rodzaje czynności dochodzą do skutku przez zrealizowanie stanu faktycznego, w którym oświadczenia składają co do zasady dwie lub więcej osób, należy jednak zdecydowanie odróżnić stan faktyczny, w którym bierze udział nie wiele osób, lecz wiele stron, jak ma to miejsce w wypadku umowy. Trudno mówić w tym wypadku o tożsamości tych pojęć³². Kruchość omawianej teorii widać na przykładzie uchwał spółki jednoosobowej. Nie ulega wątpliwości, że także oświadczenie woli jedynego wspólnika (akcjonariusza) składane w warunkach, w których wykonuje on uprawnienia zgromadzenia, stanowi oświadczenie woli organu spółki (bądź samej spółki), a nie oświadczenie woli wspólnika (akcjonariusza) składane spółce³³. Kolejnym argumentem przemawiającym za odmową przypisania uchwałom charakteru umów jest, że wynik głosowania obowiązuje wszystkich uczestników zgromadzenia, także wspólnika (akcjonariusza)

Kodyfikacyjna Prawa Cywilnego umiejscowiła regulację dotyczącą uchwał w tytule IV „Czynności prawne” (art. 81–83 k.c.). Definicja zawarta w projektowanym art. 81 k.c. wyraźnie odwołuje się jednak do uchwał wywołujących skutki prawne. *Księga Pierwsza Kodeksu Cywilnego. Projekt z uzasadnieniem*, Warszawa 2008, s. 91.

³⁰ E. Płonka, *Umocowanie...*, s. 26; Z. Radwański (w:) *System prawa prywatnego*, t. 2, s. 182–184; M. Safjan (w:) *Kodeks cywilny. Komentarz...*, t. I, s. 266 i n.; P. Antoszek, *Charakter prawny uchwał...*, s. 30. Nieco odmiennie M. Gutowski, *Wzruszalność...*, s. 206.

³¹ S. Grzybowski (w:) B. Gawlik, S. Grzybowski, J. Ignatowicz, B. Lewaszkiewicz-Petrykowska, Z. Radwański, *System prawa cywilnego*, t. I, *Część ogólna*, Warszawa 1985, s. 227.

³² P. Antoszek, *Cywilnoprawny charakter...*, s. 173.

³³ Wyrok SN z dnia 13 kwietnia 2004 r., IV CK 686/04, OSNC 2006, nr 3, poz. 55, Biul. SN 2005, nr 7, s. 14, Mon. Praw. 2006, nr 9, s. 485, Mon. Praw. 2005, nr 9, s. 418, LEX nr 152358, z głosem A. Karolaka, *Forma prawna...*, s. 56.

głosującego przeciwko uchwale, co nie może się zdarzyć w wypadku umów, których zawarcie wymaga zgodnych oświadczeń woli³⁴.

Odmienność skutków prawnych uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych nie pozwala na ujednolicenie ich charakteru prawnego³⁵. Wedle kryterium rodzaju wywoływanych przez uchwały skutków prawnych najczęściej uchwały dzieli się na uchwały wywołujące skutki prawne i uchwały, które takich skutków nie wywołują³⁶. Część doktryny krytykuje podstawę i celowość wprowadzania tej klasyfikacji. J. Frąckowiak podkreśla, że wymogi określające przesłanki ważnego podjęcia uchwały zgromadzenia nie są zróżnicowane w zależności od skutków, jakie taka uchwała wywołuje. Każda uchwała wywołuje co najmniej ten skutek, że zobowiązuje zarząd do jej wykonania. Nie jest to jednak skutek prawny cechujący czynności prawne, gdyż nie polega on na powstaniu, zmianie lub ustaniu stosunku prawnego, lecz „pewna konsekwencja prawna” każdej uchwały³⁷.

§ 3. Uchwały zmierzające do wywołania skutków prawnych

1. Uwagi ogólne

Kategoria uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych zmierzających do wywołania skutków prawnych nie jest wewnętrznie jednolita. W moim przekonaniu zasadne jest wyróżnienie trzech grup uchwał wywołujących skutki prawne, wedle kryterium wywoływanych skutków prawnych³⁸:

³⁴ P. Antoszek, *Cywilnoprawny charakter...*, s. 173; M. Ganobis, *Uchwały zgromadzeń spółek kapitałowych a pojęcie czynności prawnej*, Mon. Praw. 2007, nr 23, s. 1297–1298.

³⁵ Tak też: M. Gutowski, *Sankcja nieważności...*, s. 20; A. Koch, *Charakter sankcji...*, s. 10; M. Michalski, *Spółka akcyjna*, s. 731; M. Ganobis, *Uchwały zgromadzeń...*, s. 1296; E. Płonka, *Uczestnictwo...*, s. 91; E. Marszałkowska-Krześ, *Uchwały zgromadzeń...*, s. 18–19.

³⁶ Por. M. Gersdorf (w:) *Prawo spółdzielcze*, s. 99; Z. Radwański (w:) *System prawa prywatnego*, t. 2, s. 183; A. Wolter, *Prawo cywilne. Zarys...*, s. 250; idem (w:) *Prawo cywilne. Część ogólna*, s. 263–264; P. Antoszek, *Cywilnoprawny charakter...*, s. 183; S. Sołtyński, *Nieważne i wzruszalne...*, s. 5; A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych*, t. I, *Komentarz do art. 1–300 k.s.h.*, wyd. 12, Warszawa 2015, s. 1087; M. Ganobis, *Uchwały zgromadzeń...*, s. 1296.

³⁷ J. Frąckowiak, *Uchwały zgromadzeń...*, s. 7; A. Koch, *Podważanie uchwał...*, s. 16–22. Odmienne P. Antoszek, *Cywilnoprawny charakter...*, s. 183.

³⁸ Podział oparty na tym zaproponowanym przez Z. Radwańskiego (w:) *System prawa prywatnego*, t. 2, s. 183 i n. Podobnie: J. Szwaja (w:) *Kodeks spółek...*, t. III, s. 847–848; M. Ganobis, *Uchwały*

- 1) uchwały wywołujące skutki prawne w sferze wewnętrznej spółki kapitałowej, a wśród nich te w stosunkach między spółką a jej wspólnikami (akcjonariuszami) oraz między członkami jej organów;
- 2) uchwały wywołujące skutki prawne w sferze zewnętrznej i
- 3) uchwały stanowiące podstawę podejmowania przez spółkę czynności prawnych, a w szczególności stanowiące przesłankę ważności czynności prawnych dokonywanych przez zarząd, bezpośrednio zmierzające do wywołania skutków prawnych w sferze zewnętrznej (np. art. 17, art. 393 pkt 2–6 i art. 394 k.s.h.).

Uchwały zmierzające do wywołania skutków prawnych mogą stanowić oświadczenia woli, czynności prawne woli spółki albo inne zdarzenia prawne. Czynność prawna stanowi czynność konwencjonalną, ażeby więc doszła do skutku, muszą być zrealizowane wszystkie elementy, jakie norma prawna przewiduje dla czynności prawnej danego typu³⁹.

Oprócz oświadczenia woli, w skład stanu faktycznego czynności prawnej wchodzi niekiedy inne jeszcze elementy. Elementy te nie tylko uzależniają

zgromadzeń..., s. 1296; P. Antoszek, *Cywilnoprawny charakter...*, s. 183. Odmienne R. Flejszar, S. Koczur, *Moc wiążąca uchwał...*, s. 9, którzy uchwały mające na celu wywoływanie skutków wewnątrzorganizacyjnych traktują jako uchwały niebędące czynnościami prawnymi, ponieważ nie wywołują one skutków prawnych pomiędzy odrębnymi podmiotami prawa. Por. R. Czerniawski, *Walne zgromadzenie...*, s. 180, który dzieli uchwały na: uchwały stanowiące, np. udzielenie absolutorium członkom zarządu spółki akcyjnej czy powołanie członka zarządu; uchwały zezwalające, np. na dokonanie danej czynności prawnej, a więc takie, w których konieczne jest jeszcze dokonanie czynności przez inny organ, i uchwały o charakterze wewnętrznym, np. przyznające członkom zarządu nagrody, opiniujące sprawozdanie finansowe, tj. takie, które dotyczą stosunków wewnętrznych spółki; M. Michalski, *Spółka akcyjna*, s. 731, który wyróżnia uchwały będące czynnościami prawnymi, zawierające oświadczenie woli spółki wyrażone przez jej organ stanowiący i nakierowane na regulację stosunków prawnych wewnętrznych (pomiedzy spółką a jej akcjonariuszami lub też członkami jej pozostałych organów, jak np. uchwała w sprawie podziału zysku) bądź zewnętrznych (jak uchwała w sprawie połączenia spółek); niebędące czynnościami prawnymi uchwały „stanowiące przejaw oświadczenia woli spółki” (m.in. uchwały autoryzacyjne, tj. stanowiące przesłanki ważności czynności prawnych dokonywanych przez spółkę). Poza tymi kategoriami sytuuje uchwały, którym nie można przypisać waloru decyzyj podjętej w procesie regulacyjnym (jak uchwały wyrażające stanowisko spółki na określony temat), oraz uchwały, których następstwem nie jest wywołanie następstw prawnych (np. uchwała w sprawie udzielenia absolutorium, mająca charakter oświadczenia wiedzy).

³⁹ Z. Radwański (w:) *System prawa prywatnego*, t. 2, s. 182.

wywołanie skutku przez czynność prawną, lecz kreują jej dokonanie⁴⁰. Bez spełnienia danego elementu, który należy do stanu faktycznego czynności prawnej, czynność prawna nie jest kompletna i nie można uznać jej za dokonaną. Choć samo oświadczenie woli spółki wywołuje z reguły pewne skutki prawne, nie dochodzi do zrealizowania hipotezy czynności prawnej. Skutek prawny czynności prawnej mającej złożony charakter następuje dopiero z chwilą ziszczenia się ostatniego ze zdarzeń częściowych. Dopiero z tą chwilą następuje realizacja całego złożonego zdarzenia prawnego.

Uchwała spółki jest często tylko jednym z elementów stanu faktycznego (oświadczeniem woli spółki), który w całości składa się na czynność prawną⁴¹. Do tego typu uchwał należy zaliczyć uchwały, które wymagają konstytutywnego wpisu do rejestru przedsiębiorców KRS. Choć z reguły uchwały wywołują już z chwilą ich podjęcia skutki prawne w stosunku do wspólników (akcjonariuszy), skutków tych nie należy jednak utożsamiać z wyrażonymi przez składających oświadczenie woli wspólników skutkami czynności prawnej, o jakich mowa w art. 56 k.c. Za czynność prawną uznaje się bowiem takie zdarzenie prawne, które polega na świadomym zachowaniu się osoby fizycznej (organu osoby prawnej), w którym przejawia się dążenie do osiągnięcia określonych skutków cywilnoprawnych⁴². Skutki osiągnięte „przy okazji”, choć uświadamiane przez głosujących, nie dowodzą powstania lub ustania skutków czynności prawnej⁴³. Czynnościami prawnymi są jedynie te uchwały, które zamierzone skutki prawne wywołują samodzielnie i poprzez ich podjęcie dochodzi do wyczerpania pełnego stanu faktycznego czynności prawnej⁴⁴. Jedynym składnikiem tej czynności jest oświadczenie woli spółki, czyli uchwała. Skoro skutek prawny uchwały związany jest z samym jej

⁴⁰ A. Wolter, *Prawo cywilne. Zarys...*, s. 245, podaje przykład testamentu, który jest zakończoną czynnością prawną z chwilą jego sporządzenia, ale jego skutki prawne nastąpią z chwilą śmierci testatora.

⁴¹ A. Wolter, *Prawo cywilne. Zarys...*, s. 245.

⁴² A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne*, Warszawa 1998, s. 253; Z. Radwański (w:) *System prawa prywatnego*, t. 2, s. 34–35; Z. Kuniewicz, B. Ziemianin, *Prawo cywilne. Część ogólna*, Poznań 2007, s. 163.

⁴³ Odmienne E. Płonka, *Uczestnictwo...*, s. 90, która uznaje, że skutkiem prawnym, do którego bezpośrednio zmierza uchwała, jest ustalenie woli osoby prawnej.

⁴⁴ E. Płonka, *Umocowanie...*, s. 26; Z. Radwański (w:) *System prawa prywatnego*, t. 2, s. 184; P. Antoszek, *Cywilnoprawny charakter...*, s. 183.

ważnym podjęciem, można traktować ją jako czynność prawną. Samodzielnie wywiera ona bowiem skutki w zakresie prawa cywilnego⁴⁵.

Nie podzielam poglądu, jakoby uchwały, inaczej niż czynności prawne, nie były podejmowane przez podmiot, tj. osobę prawną, ale przez jej organ, ani by mogły być jedynie postrzegane jako oświadczenia woli poszczególnych głosujących⁴⁶. Choć wspólnik (akcjonariusz) oddający głos na zgromadzeniu składa „własne” oświadczenie woli, to na gruncie teorii organów jako piastun organu objawia także wolę osoby prawnej, a skutki jego oświadczenia powstają w osobie prawnej⁴⁷. Koncepcja ta znajduje uzasadnienie na gruncie teorii organu, zgodnie z którą przypisanie osobie prawnej skutków działań osób fizycznych występujących jako piastuni jej organu następuje w dwóch etapach: „najpierw skutki te są przypisywane organowi, a ostatecznie spółce jako odrębnemu podmiotowi prawa”⁴⁸.

2. Uchwały wywołujące skutki prawne w sferze wewnętrznej spółki kapitałowej

Uchwały należące do wskazanej grupy regulują tę sferę działalności spółki, którą można określić jako organizacyjną. Polega ona, ogólnie rzecz ujmując, na prowadzeniu spraw spółki, dokonywaniu czynności faktycznych i prawnych w imieniu spółki. W jej ramach zawiązują się relacje pomiędzy wspólnikami (akcjonariuszami) a spółką, opierające się na stosunku członkostwa w spółce, a także między spółką a członkami jej organów.

Tak zwany skutek wewnętrzny uchwał błędnie utożsamiany bywa z koniecznością wykonania uchwały przez zarząd spółki i związaniem jej treścią organów spółki i jej wspólników (akcjonariuszy). Sporne wobec powyższego pozostaje, czy uchwały te należy kwalifikować jako czynności prawne⁴⁹.

⁴⁵ Odmienne: J. Frąckowiak, *Handlowe czynności...*, s. 12.

⁴⁶ *Ibidem*; *idem*, *Uchwały zgromadzeń...*, s. 6; A. Koch, *Podważanie uchwał...*, s. 19; P. Błaszczyk, *Znaczenie prawne...*, s. 26.

⁴⁷ Tak trafnie P. Antoszek, *Cywilnoprawny charakter...*, s. 120.

⁴⁸ *Ibidem*. Podobnie M. Borkowski, *Konsekwencje prawne działania „fałszywego” piastuna organu osoby prawnej*, PPH 2008, nr 7, s. 53.

⁴⁹ Negatywnie: A. W. Wiśniewski, *Prawo o spółkach...*, t. III, s. 216; J. Frąckowiak, *Uchwały zgromadzeń...*, s. 6; P. Błaszczyk, *Znaczenie prawne...*, s. 26.

W mojej ocenie, jeżeli uchwała wywołuje ów wewnętrzny skutek prawny w postaci związania jej treścią, kształtuje tym samym stosunki między spółką a wspólnikami (akcjonariuszami) i może stanowić czynność prawną⁵⁰. Wewnętrzne skutki prawne nie są mniej doniosłe z punktu widzenia konstruowania elementów czynności prawnej⁵¹. Wskazać tu można między innymi na uchwałę zmieniającą umowę (statut) spółki, której rezultatem może być zmiana wewnętrznych relacji pomiędzy wspólnikami (akcjonariuszami), na przykład siły głosu poszczególnych wspólników (akcjonariuszy), uchwałę w sprawie podziału zysku, powodującą powstanie po stronie spółki obowiązku wypłaty dywidendy, a po stronie wspólnika (akcjonariusza) roszczenie o jej wypłatę, czy też uchwałę o udzieleniu absolutorium członkom władz spółki.

A. Uchwały dotyczące relacji pomiędzy wspólnikami (akcjonariuszami) a spółką

Członkostwo jest stosunkiem prawnym polegającym na przynależności do struktury korporacyjnej spółki, łączącym spółkę ze wspólnikiem (akcjonariuszem), na którego treść składają się wzajemne prawa i obowiązki członka i spółki⁵². Stosunek członkostwa w spółce kapitałowej jest związany z udziałem (akcją). Udział w spółce z o.o. i akcja jest prawem podmiotowym. Udział (akcja) w tym znaczeniu określa ogół praw i obowiązków wspólnika (akcjonariusza), wynikających z jego uczestnictwa w spółce.

Stosunek uczestnictwa w spółce ma charakter cywilnoprawny. Przemawia za tym wiele argumentów. Jest stosunkiem dwustronnym, którego stronami są wspólnik (akcjonariusz) i spółka. Jest stosunkiem równorzędnym, czego przejawem jest zasada, że sprawy wynikające z tego stosunku nie mogą być

⁵⁰ J. Szwaja (w.): *Kodeks handlowy*, t. II, s. 763; S. Sołtysiński (w.): *Kodeks spółek...*, t. I, s. 51–52; Z. Radwański (w.): *System prawa prywatnego*, t. 2, s. 184; P. Antoszek, *Cywilnoprawny charakter...*, s. 187; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Spółka z o.o.*, s. 671; R. Flejszar, S. Koczur, *Moc wiążąca...*, s. 9; A. Zbiegień-Turzańska, *Sankcje wadliwych...*, s. 14–15.

⁵¹ Por. W. Popiołek, *Charakter prawny uchwał...*, s. 13, 15.

⁵² K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Ustanie członkostwa w spółce z o.o.*, Kraków 2002, LEX/el.; M. Michalski, *Spółka akcyjna*, s. 155, zauważa, że członkostwo ujmowane bywa jako prawo podmiotowe, tymczasem charakter prawa podmiotowego ma prawo udziałowe wynikające z udziału (akcji), nie zaś pochodny do tego prawa stosunek członkostwa.

rozstrzygane przez jedną ze stron⁵³. Członkostwo nie jest stosunkiem zobowiązaniowym, skoro jego stron nie łączą dług i wierzytelność. Jest on jednak źródłem zobowiązań i podstawą do ich nawiązywania poprzez charakterystyczne dla korporacyjnych osób prawnych czynności prawne, jakimi są uchwały zgromadzenia spółki⁵⁴.

Źródłem normującym stosunki wewnętrzne jest głównie umowa (statut) spółki. Jednak podmioty związane stosunkiem członkostwa mogą również kształtować swe stosunki zgodnie z własną wolą, na zasadzie autonomii (w granicach dopuszczonych przez prawo, interes publiczny i reguły moralne), za pomocą uchwał⁵⁵.

Kategoria uchwał dotyczących stosunków wewnętrznych w relacjach pomiędzy wspólnikami (akcjonariuszami) a spółką nie jest jednolita. Zaliczyć do niej można w szczególności uchwały o: oznaczeniu wysokości i terminów dopłat (art. 178 § 1 k.s.h.) i o zwrocie dopłat (art. 228 pkt 5 k.s.h.), podziale zysku albo pokryciu straty (art. 231 § 2 k.s.h. oraz art. 395 § 2 i art. 396 § 5 k.s.h.), przymusowym umorzeniu udziału (art. 199 § 2 k.s.h.) i akcji (art. 359 § 1 k.s.h.), zmianie umowy spółki (art. 255 § 1 oraz art. 430 § 1 k.s.h.), podwyższeniu kapitału zakładowego w drodze zmiany umowy spółki (art. 257 § 1 w zw. z art. 255 § 1 oraz art. 431 § 1 k.s.h.), obniżeniu kapitału zakładowego w drodze zmiany umowy spółki (art. 263 w zw. z art. 255 § 1 oraz art. 455 § 1 k.s.h.).

Błędnie kwalifikuje się do tej kategorii uchwałę o rozwiązaniu spółki (art. 270 pkt 2 i art. 459 pkt 2 k.s.h.)⁵⁶. Stanowi ona w istocie przykład „niesamodzielności” uchwały, której skutek prawny polegający na ustaniu istnienia spółki nie jest wywołany bezpośrednio przez podjęcie uchwały o rozwiązaniu spółki, lecz następuje dopiero z chwilą wykreślenia spółki z rejestru⁵⁷.

⁵³ J. Frąckowiak (w:) *System prawa prywatnego*, t. 1, s. 1085.

⁵⁴ T. Siemiątkowski, R. Potrzebszcz (w:) *Kodeks spółek...*, t. III, s. 164–165.

⁵⁵ Por. A. Stelmachowski, *Zarys teorii prawa cywilnego*, Warszawa 1998, s. 88 i n.; Z. Radwański, *Glosa do wyroku SN z dnia 8 czerwca 1999 r., II CKN 379/98, OSP 2000, z. 6, poz. 92, oraz idem* (w:) *System prawa prywatnego*, t. 2, s. 7–8.

⁵⁶ P. Błaszczuk, *Znaczenie prawne...*, s. 26.

⁵⁷ Tak słusznie P. Antoszek, *Cywilnoprawny charakter...*, s. 244.

Biorąc pod uwagę kryterium wywoływania skutków prawnych, wyróżnić można uchwały, które samodzielnie kształtują dwustronne stosunki cywilnoprawne łączące spółkę ze współnikami (akcjonariuszami) i organami spółek oraz uchwały, które wymagają konstytutywnego wpisu do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego.

a) Uchwały o dopłatach

Przykładem uchwał, które samodzielnie zmierzają do wywołania skutków cywilnoprawnych i nie wymagają żadnych dodatkowych działań, i stanowią czynności prawne, są uchwały o dopłatach⁵⁸. Zgodnie z art. 178 § 1 zdanie pierwsze k.s.h. wysokość i terminy dopłat oznaczane są w miarę potrzeby uchwałą współników. „Jeżeli współnik nie uścił dopłaty w określonym terminie, obowiązany jest do zapłaty odsetek ustawowych za opóźnienie; spółka może również żądać naprawienia szkody wynikłej ze zwłoki” (art. 178 § 2 k.s.h.)⁵⁹. Brzmienie przepisu dowodzi, że samo podjęcie uchwały wywołuje liczne skutki cywilnoprawne, tworząc po stronie współników obowiązek wniesienia dopłat oraz kreując odpowiedzialność za opóźnienie w ich wniesienie i odpowiedzialność odszkodowawczą za zwłokę wobec spółki. Po nadejściu terminu do wniesienia dopłat po stronie spółki powstaje zaś roszczenie o ich wniesienie⁶⁰. Analogiczny charakter ma uchwała o zwrocie dopłat. Ustalając zwrot dopłat, kreuje cywilnoprawne roszczenie współników wobec spółki, które staje się wymagalne z momentem nadejścia terminu oznaczonego w uchwale⁶¹.

b) Uchwała o podwyższeniu kapitału zakładowego w drodze zmiany umowy (statutu) spółki

Zdaniem części autorów nie ma znaczenia dla charakteru prawnego uchwały fakt, że do pełnego wywołania skutków prawnych niektóre z tych

⁵⁸ Odmienne A. Koch, *Podważanie uchwał...*, s. 18.

⁵⁹ Przepis zmieniony ustawą z dnia 9 września 2015 r. o zmianie ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1830), z dniem 1 stycznia 2016 r.

⁶⁰ P. Antoszek, *Cywilnoprawny charakter...*, s. 215.

⁶¹ Por. wyrok NSA we Wrocławiu z dnia 7 maja 2002 r., I SA/Wr 2431/00, LEX nr 77846; uchwała SN z dnia 12 stycznia 2010 r., III CZP 117/09, Biul. SN 2010, nr 1, s. 9, LEX 551827.

uchwał powinny zostać „zarejestrowane przez sąd” (tzw. dodatkowy element kontrolny), a inne wywierają skutki prawne przez sam fakt ich podjęcia⁶².

Niewątpliwie uchwała o podwyższeniu kapitału zakładowego w spółce z o.o. w drodze zmiany umowy spółki (art. 257 § 1 w zw. z art. 255 § 1 k.s.h.) i o podwyższeniu kapitału w spółce akcyjnej (art. 431 § 1 k.s.h.)⁶³ jeszcze przed wpisaniem do KRS wywołuje skutki prawne w stosunkach wewnętrznych między spółką a wspólnikami (akcjonariuszami) między innymi w zakresie zobowiązania do przeniesienia wkładów na pokrycie podwyższonego kapitału zakładowego⁶⁴ czy możliwości zaskarżenia uchwały do sądu. W moim przekonaniu zaistnienie owych skutków prawnych nie pozwala na zrekonstruowanie w ramach podejmowanej uchwały niezbędnych elementów czynności prawnej.

Zdaniem niektórych komentatorów wpis do rejestru przedsiębiorców ma charakter warunku prawnego (łac. *conditio iuris*), skoro treść normy prawnej uzależnia powstanie skutków prawnych od wpisu uchwały do rejestru i kreuje go jako warunek wystąpienia skutków prawnych uchwały, na przykład zmiany umowy spółki⁶⁵. Część autorów uznaje z kolei, że omawiane uchwały stanowią czynności prawne, ponieważ bezpośrednio i bez udziału innego organu wywołują skutki zewnętrzne, jedynie ich skuteczność uzależniona jest od ujawnienia w rejestrze⁶⁶.

W mojej ocenie brak skuteczności uchwały, zbieżnej w tym ujęciu z dokonaniem czynności prawnej, stanowi dowód na to, że sama uchwała nie

⁶² W. Jurcewicz, *Nieważność uchwał...*, s. 18; M. Gutowski, *Wzruszalność...*, s. 203, którego zdaniem to, że w chwili podejmowania uchwały czynność jest „niekompletna”, gdyż brakuje elementu rejestracji uchwały, niezbędnego do pełnego skompletowania stanu faktycznego tej czynności, nie oznacza, że uchwała nie stanowi czynności prawnej. Por. J. Szwaja (w:) *Kodeks spółek...*, t. III, s. 852.

⁶³ Postanowienie SN z dnia 15 marca 2007 r., II CSK 529/06, LEX nr 457813.

⁶⁴ Wyrok SN z dnia 17 czerwca 1997 r., III CKN 95/97, OSNC 1997, nr 12, s. 203, Mon. Praw. 1998, nr 3, s. 4, LEX nr 31146; A. Kidyba, *Kodeks spółek...*, t. I, s. 1248.

⁶⁵ P. Antoszek, *Cywilnoprawny charakter...*, s. 226, 248, który uznaje uchwałę za czynność prawną, która wraz z jej wpisem do rejestru składa się na czynność konwencjonalną wyższego stopnia – zdarzenie prawne *sui generis*.

⁶⁶ E. Marszałkowska-Krzes, *Uchwały zgromadzeń...*, s. 45; M. Ganobis, *Uchwały zgromadzeń...*, s. 1297.

prowadzi do zmiany powstania czy ustalania skutków prawnych. Jeżeli ustawa przewiduje, że dla dokonania czynności prawnej konieczne jest zrealizowanie pewnych elementów stanu faktycznego składającego się na tę czynność, by doszła ona do skutku, muszą być zrealizowane wszystkie te elementy. Z tego powodu uważam, że uchwały te są jedynie oświadczeniami woli spółki i jednocześnie stanowią element złożonej czynności prawnej. Oprócz podjęcia uchwały, dla osiągnięcia skutków zamierzonych przez głosujących wspólników (akcjonariuszy) w składanych przez nich oświadczeniach woli, konieczne jest spełnienie dodatkowych elementów stanu faktycznego czynności prawnej (wpisu do KRS), z którym przepis prawny wiąże określone skutki prawne⁶⁷. Przykładowo, dla dokonania czynności prawnej realnej potrzeba, oprócz złożenia oświadczenia woli, również wręczenia rzeczy⁶⁸. Analogiczny charakter ma konstytutywny wpis hipoteki do treści księgi wieczyste (art. 67 u.KRS)⁶⁹.

Wpisy do KRS mają charakter konstytutywny albo deklaratoryjny. Wpis deklaratoryjny ma charakter potwierdzający istniejący stan faktyczny i nie kreuje nowego stanu prawnego. Zmiany ogłaszane w KRS są skuteczne już od chwili dokonania czynności, na przykład podjęcia uchwały, i treść wpisu potwierdza tylko zaistniały już stan rzeczy⁷⁰. Z kolei wpis konstytutywny powoduje powstanie, zmianę lub ustanie prawa; w tym sensie ma charakter prawotwórczy. Wpis konstytutywny stanowi konieczną przesłankę wywołania skutku materialnoprawnego, czyli od realizacji wpisu zależy zmiana stanu prawnego⁷¹. Różnica pomiędzy wpisem konstytutywnym a deklarato-

⁶⁷ E. Plonka, *Uczestnictwo...*, s. 91; E. Marszałkowska-Krześ, *Uchwały zgromadzeń...*, s. 45; M. Gutowski, *Nieważność...*, s. 244; A. Koch, *Podważanie uchwał...*, s. 18.

⁶⁸ S. Grzybowski, *Prawo cywilne*, s. 65.

⁶⁹ M. Gutowski, *Nieważność...*, s. 245, słusznie stwierdza, że „niedokonanie konstytutywnego wpisu do księgi wieczystej powinno być ujmowane w kategoriach niezrealizowania normatywnej reguły konstrukcyjnej, wyrażającej obowiązek dokonania wpisu jako elementu warunkującego dokonanie czynności prawnej”. Wpis jest elementem czynności prawnej, nie elementem do niej zewnętrznym.

⁷⁰ Por. M. Wrzolek-Romańczuk, *Rejestr handlowy – zagadnienia materialnoprawne i procesowe*, cz. I, Palestra 1992, z. 3–4, s. 28 i n. Przykładem wpisu deklaratoryjnego jest rejestracja danych dotyczących sposobu reprezentacji podmiotu i wpis prokury, stąd prokurent jeszcze przed wpisem jest uprawniony do dokonywania wszystkich czynności objętych zakresem prokury.

⁷¹ E. Marszałkowska-Krześ, *Uchwały zgromadzeń...*, s. 45; wyrok SN z dnia 12 sierpnia 2009 r., IV CSK 81/09, LEX nr 530575.

ryjnym polega na tym, że jeżeli wpis jest deklaratoryjny, to już czynność prawna (zdarzenie prawne) będące podstawą wpisu kreuje odmienny stan prawny, natomiast wpis konstytutywny dopiero ten nowy stan prawny tworzy⁷². Bez dokonania wpisu czynność prawna nie dochodzi do skutku, nie wywołuje zamierzonych przez nią skutków prawnych, które objęte są wymogiem wpisu konstytutywnego⁷³. Analogiczny charakter ma uchwała o przymusowym umorzeniu udziałów (akcji) w przypadku, z którą wiąże się obniżenie kapitału zakładowego i zmiana umowy (statutu) spółki. Analiza skuteczności prawnej takiej uchwały wskazuje, że umorzenie następuje dopiero w momencie zarejestrowania obniżenia kapitału zakładowego (art. 199 § 2, art. 360 § 2 pkt 2 k.s.h.)⁷⁴. Dla odróżnienia, uchwała o umorzeniu udziałów w przypadku umorzenia dokonywanego z czystego zysku samodzielnie wywołuje skutek cywilnoprawny polegający na ustaniu bytu prawnego udziału. Może być zatem zakwalifikowana do czynności prawnych.

Uchwały, których skuteczność wymaga podjęcia dodatkowych działań, to także między innymi uchwały: o zmianie umowy (statutu) spółki, która zgodnie z art. 255 § 1 i art. 430 § 1 k.s.h. wymaga uchwały zgromadzenia i wpisu do rejestru, o obniżeniu kapitału zakładowego w drodze zmiany umowy spółki (art. 263 w zw. z art. 255 § 1 k.s.h.) oraz o przymusowym umorzeniu udziału (art. 199 § 2 k.s.h.) i akcji (art. 359 § 1 k.s.h.).

B. Uchwały dotyczące relacji pomiędzy spółką a członkami jej organów

Na szczególną uwagę z punktu widzenia oceny charakteru prawnego uchwał zasługują należące do tzw. sfery wewnętrznej uchwały dotyczące relacji spółki z członkami jej organów⁷⁵. Część autorów nie uznaje uchwał dotyczą-

⁷² Postanowienie SN z dnia 6 listopada 2008 r., III CSK 153/08, LEX nr 484691.

⁷³ Uchwała SN z dnia 5 grudnia 2002 r., III CZP 71/02, OSNC 2003, nr 10, poz. 133, Prok. i Pr. (wkładka) 2003, nr 5, s. 33, Wokanda 2003, nr 6, s. 1, Wokanda 2003, nr 3, s. 2, Biul. SN 2002, nr 12, s. 6, Mon. Praw. 2003, nr 14, s. 653, LEX nr 56748.

⁷⁴ W. Popiołek, *Umorzenie udziałów i akcji w kodeksie spółek handlowych*, Rejent 2001, nr 7–8, s. 254; P. Sikorski, *Instytucja umorzenia akcji w przepisach kodeksu spółek handlowych*, Pr. Sp. 2002, nr 9, s. 44; A. Kidyba, *Kodeks spółek...*, t. I, s. 898; M. Michalski, *Spółka akcyjna*, s. 373.

⁷⁵ Np. uchwały o powołaniu i odwołaniu członków zarządu (art. 201 § 4, art. 368 § 4 k.s.h.), organów nadzoru w spółce z o.o. (art. 215 § 1, art. 217 k.s.h.) i rady nadzorczej w spółce akcyjnej (art. 385 § 1 k.s.h.), a także dotyczące rozpatrzenia i zatwierdzenia sprawozdania zarządu z działalności spółki, sprawozdania za ubiegły rok obrotowy oraz udzielenia absolutorium członkom organów

cych relacji spółki z jej organami lub ich członkami za czynności prawne, skoro „nie są to samodzielne podmioty prawa odrębne od osoby prawnej, w której strukturze funkcjonują”⁷⁶. Podzielam pogląd, że „podobnie jak w przypadku uchwał regulujących stosunek członkostwa, tak i uchwał dotyczących relacji spółki z członkami jej organów, kluczowe dla ustalenia istoty tych uchwał jest udzielenie odpowiedzi na pytanie o skutek prawny, do którego wywołania miałyby zmierzać”⁷⁷.

a) Uchwały o powołaniu i odwołaniu członków organów spółki

Skutkiem uchwał powołujących i odwołujących osoby na stanowisko członka organu spółki jest utworzenie lub zniesienie stosunku organizacyjnego powołania regulowanego przez kodeks spółek handlowych między spółką a określoną osobą fizyczną⁷⁸. Uchwała o powołaniu i odwołaniu członka staje się skuteczna niezależnie od tego, czy zmiana taka zostaje ujawniona w KRS, bowiem wpisy w rejestrze mają charakter deklaratoryjny, choć, z mocy art. 39 pkt 1 u.KRS, obowiązkowy⁷⁹. „Podjęcie uchwały o powołaniu członka zarządu wywołuje więc skutki w sferze prawnej osoby trzeciej w stosunku do spółki. Od tego momentu osoba ta występuje jako piastun organu osoby prawnej, co wiąże się z przyznaniem jej szeregu uprawnień (kompetencji), na przykład do prowadzenia spraw spółki i jej reprezentacji”⁸⁰. Wobec braku konieczności uzyskania konstytucyjnego wpisu do KRS należy stwierdzić, że uchwała ta stanowi czynność prawną.

spółki (art. 228 pkt 1, art. 393 pkt 1 k.s.h.), i zdaniem P. Antoszka, *Cywilnoprawny charakter...*, s. 253, o ustanowieniu ograniczeń dla członków zarządu wobec spółki (art. 207, 380 k.s.h.) i uchwaleniu regulaminu organu nadzoru spółki z o.o. (art. 222 § 6 k.s.h.) i rady nadzorczej w spółce akcyjnej (art. 391 § 3 k.s.h.).

⁷⁶ A. Koch, *Podważanie uchwał...*, s. 19.

⁷⁷ P. Antoszek, *Cywilnoprawny charakter...*, s. 254.

⁷⁸ Wyrok SN z dnia 26 września 2006 r., II PK 47/06, OSNP 2007, nr 19–20, poz. 271, Mon. Praw. 2006, nr 20, s. 1073, LEX nr 321108; wyrok SA w Katowicach z dnia 20 listopada 2008 r., I ACa 389/08, LEX nr 491139. M. Gutowski, *Wzruszalność...*, s. 202, umiejscawia w tej kategorii uchwały powodujące podległość kompetencji, tj. o powołaniu pełnomocnika (art. 210 § 1 i art. 379 § 1 k.s.h.).

⁷⁹ Wyrok SN z dnia 20 marca 2009 r., I PK 182/08, Mon. Pr. Pr. 2009, nr 10, s. 533, OSNP 2010, nr 21–22, poz. 258, LEX nr 518007.

⁸⁰ P. Antoszek, *Cywilnoprawny charakter...*, s. 257.

Część autorów uważa, że uchwały powołujące i odwołujące ze stanowiska członka organu mają charakter wyłącznie organizacyjny⁸¹. Nie można zgodzić się z tym poglądem. Członkowie organów, choć funkcjonują w strukturze spółki jako jej piastuni, są odrębnymi od niej, samodzielnymi podmiotami prawa, stosunek powołania jest zaś odrębnym od stosunku spółki stosunkiem prawnym i ma typowy cywilnoprawny charakter.

b) Uchwała o udzieleniu absolutorium członkom organów spółki kapitałowej

Sporny jest również charakter prawny uchwały o udzieleniu absolutorium członkom organów spółki kapitałowej. Poglądy nie są jednolite przede wszystkim co do tego, czy udzielenie absolutorium zwalnia członków organów spółki z odpowiedzialności za szkody wyrządzone spółce. Stanowisko takie dominowało na tle kodeksu handlowego⁸². Obecnie przeciwko tej tezie zdecydowanie opowiada się większość doktryny⁸³. Przekonanie to opiera się na założeniu, że absolutorium „nie jest tożsame ze skutecznym rzeczeniem się roszczenia” i „jego udzielenie nie pozbawia spółki prawa do dochodzenia swych roszczeń”⁸⁴.

Wyrażany jest pogląd, że absolutorium zwalnia członków zarządu z odpowiedzialności z tytułu wyrządzenia spółce szkody, o ile opiera się na faktach; jeżeli zaś wyjdą na jaw nowe okoliczności lub podważone zostaną przyjęte

⁸¹ A. Koch, *Podważanie uchwał...*, s. 22.

⁸² A. Szajkowski (w:) *Kodeks handlowy*, t. I, wyd. 2, s. 1216–1217; J. Szwaia (w:) *Kodeks handlowy*, t. II, wyd. 2, s. 677–678. Odmiennie A.W. Wiśniewski, *Prawo o spółkach...*, t. III, s. 196–197.

⁸³ M. Romanowski, *Znaczenie prawne absolutorium w spółce kapitałowej*, PPH 2002, nr 4, s. 11; A.W. Wiśniewski, *Prawo o spółkach...*, t. III, s. 196–197; K. Strzelczyk, *Kodeks spółek...*, t. II, s. 440. Por. K. Kruczalak (w:) *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, s. 394; K. Bilewska, *Docho-dzenie roszczeń spółki kapitałowej przez jej wspólników (actio pro socio)*, Warszawa 2008, s. 52.

⁸⁴ R.L. Kwaśnicki, *Charakter zatrudnienia członków zarządów spółek kapitałowych z uwzględnieniem kształtowania zasad ich odpowiedzialności wobec spółki oraz zakazu konkurencji*, Pr. Sp. 2002, nr 3, s. 15. Absolutorium nie zwalnia od odpowiedzialności w razie upadłości spółki oraz wniesienia *actio pro socio* (art. 295–296 k.s.h.); tak A. Rachwał (w:) *Prawo spółek handlowych*, t. 2, s. 836, gdy aporty zostały przyjęte po wygórowanej cenie (art. 175 § 2 k.s.h.), jeżeli wypłaty były dokonane wbrew przepisom prawa lub umowy spółki (art. 198 k.s.h.) oraz gdy wobec spółki ogłoszono upadłość – tak A. Kidyba, *Kodeks spółek...*, t. I, s. 1118–1119; K. Strzelczyk, *Kodeks spółek...*, t. I, s. 440.

dokumenty, absolutorium straci swoją doniosłość⁸⁵. Udzielenie absolutorium nie może być utożsamiane z wyłączeniem odpowiedzialności wobec spółki. Choć spółka kwituje działania członków organu, nie odbiera to jednak spółce oraz jej wspólnikom (akcjonariuszom) prawa do wytoczenia powództwa o odszkodowanie. Pozwany członek zarządu może podnieść uzyskanie absolutorium jako okoliczność faktyczną. Nie jest to zarzut niweczący, powodujący oddalenie powództwa na tej tylko podstawie, choć może mieć wpływ na jego skuteczność⁸⁶. Udzielenie absolutorium „zwalnia członka organu z ciężaru dowodu, gdyż nie ponosi on winy”⁸⁷.

Część autorów wyraża pogląd dalej idący, że udzielenie członkowi organu absolutorium z wykonania obowiązków przez zgromadzenie jest okolicznością zwalniającą od odpowiedzialności, gdy wyraźnie obejmuje zachowania członków organów wyrządzające szkodę spółce, a przy tym jedynie w zakresie zachowań wyrządzających szkodę znanych spółce, czyli wynikających ze sprawozdania z działalności spółki. Skutek ten nie występuje w odniesieniu do faktów zatajonych lub takich, które ujawnią się po udzieleniu absolutorium. Udzielenie absolutorium stoi na przeszkodzie wystąpieniu z powództwem w imieniu i na rzecz spółki przez jej zarząd, bowiem spółka jednostronnie rezygnuje z dochodzenia roszczeń od członka zarządu w zakresie faktów znanych wspólnikom (akcjonariuszom) w momencie podejmowania

⁸⁵ A. Szajkowski, M. Tarska, A. Szumański (w:) *Kodeks spółek...*, t. II, s. 627; J. Szwaja (w:) *Kodeks spółek...*, t. III, s. 914–915; J.A. Strzępka, E. Zielińska, *Uwagi do artykułu o znaczeniu prawnym absolutorium w spółce kapitałowej*, PPH 2002, nr 8, s. 47–48; J.P. Naworski (w:) J.P. Naworski, R. Potrzeszcz, J. Raglewski, T. Siemiątkowski, K. Strzelczyk, *Komentarz do kodeksu spółek handlowych. Spółka akcyjna i przepisy karne*, red. R. Potrzeszcz, T. Siemiątkowski, Warszawa 2003, s. 677; M. Barczak, *Powództwo o naprawienie szkody wyrządzonej spółce z o.o.*, Pr. Sp. 2006, nr 7–8, s. 19; K. Strzelczyk, *Kodeks spółek...*, t. I, s. 440, 237; R. Pabis, *Prawny charakter absolutorium udzielanego członkom organów spółki kapitałowej*, Mon. Praw. 2005, nr 1, s. 17. Odmienne P. Błaszczuk, *Znaczenie prawne...*, s. 22 i n., który wyraża wątpliwości, czy udzielenie absolutorium wywołuje skutki zewnętrzne, a także czy obejmuje w ogóle swą treścią problematykę odpowiedzialności cywilnej członków zarządu. Por. B. Popielarski, *Zwolnienie członków zarządu z odpowiedzialności wobec spółki*, PPH 2001, nr 6, s. 5 i n.

⁸⁶ J. Szwaja (w:) *Kodeks handlowy...*, t. II, wyd. 2, s. 679; J. Frąckowiak (w:) *Kodeks spółek handlowych*, s. 799; W. Popiołek (w:) *Kodeks spółek handlowych*, s. 540; P. Antoszek, *Cywilnoprawny charakter...*, s. 263.

⁸⁷ W. Popiołek (w:) J.A. Strzępka, E. Zielińska, W. Popiołek, P. Pinior, H. Urbańczyk, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Orzecznictwo*, red. J.A. Strzępka, wyd. II, Warszawa 2003, s. 1354.